

Başvuru Numarası : 2024/1821
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/56
Karar Numarası : 2025/130
Başvuran : M.Y.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : 1- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
2- Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, eşinin ve çocuklarının ikamet ettiği yerleşim yerinde bulunan ceza infaz kurumuna nakline ilişkin talebinin haksız şekilde reddedildiği, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un ağırlaştırılmış müebbet hükümlülerinin telefonla görüşmeye ve ziyaretlere ilişkin hükümlerinin ayrımcılık teşkil ettiği, bulunduğu ceza infaz kurumunda açık ve kapalı görüşler için belirlenen 6 kişilik sınırlamaya yetişkin olmayanların da dahil edilmesinin haksızlık teşkil ettiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Eşinin, çocuklarının ve torunlarının bulunduğu Afyonkarahisar ilinin Bolvadin ilçesine nakil taleplerinin kapasitenin dolu olması gerekçesiyle reddedildiğini, başka mahkumların aynı yere naklinin yapıldığını, bu durumun mağduriyetine sebep olduğunu,

b. 5275 sayılı Kanun'un ağırlaştırılmış müebbet cezası alan hükümlülere ilişkin 25'inci maddesinin telefonla görüşmeye ve ziyaretlere ilişkin hükümlerinin ayrımcılık teşkil ettiğini,

c. Bulunduğu kurumda açık ve kapalı görüşlere en fazla 6 kişinin gelmesine müsaade edildiğini, 2.5, 7 ve 10 yaşındaki 3 torununun da 6 kişilik kotaya dahil edildiğini, bu sebeple yakınlarıyla görüşme hakkının sınırlandırıldığını, torunlarının yetişkin olmamaları sebebiyle kotaya dahil edilmelerinin haksızlık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Nakil taleplerinin incelenmesinde; kurumun kapasitesi, güvenliği ve hangi suç türüne ait odaların bulunduğu, kişilerin can güvenliğine ilişkin olarak da, talepte bulunanın hasım olarak bildirdiği bir kişinin talep ettiği kurumda bulunup bulunmadığı gibi hususlar göz önünde bulundurulduğundan, her talebin uygun değerlendirilemediği,

b. Mahpusların nakil talepleri hakkında yapılan işlemlerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet,

doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken, siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiç kimseye ayrıcalık tanınmaksızın gerçekleştirildiği,

c. Başvuranın nakil taleplerinin talep ettiği kurumların kapasitesinin dolu olması nedeniyle uygun bulunmadığı,

ç. 5275 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinde yapılması istenen değişiklik talebinin bilâhare yapılacak mevzuat çalışmalarında değerlendirileceği ifade edilmektedir.

4. Muhatap Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Mevzuat gereği ziyaret günleri ve saatleri ile bir mahpusun görüşebileceği ziyaretçi sayısının, Kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak Kurum İdaresi tarafından belirlenmesinin öngörüldüğü,

b. Bu doğrultuda bir mahpusun aynı anda en fazla 6 ziyaretçi ile görüşmesine ilişkin düzenleme yapıldığı ifade edilmektedir.

5. Muhataptan alınan yazılı görüşe karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle; Kurumda bir mahpusun aynı anda en fazla 6 ziyaretçi ile görüşmesine ilişkin sınırlamanın yapıldığının belirtildiği, ancak reşit olmayan torunlarının bu sayıya dahil edilmesinin haksızlık teşkil ettiği ifade edilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesine göre: *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. (...) Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz (...)"*

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Ön inceleme yapılması"* başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği (...) yönlerinden incelenir."*

10. Mezkûr Yönetmelik'in *"Başvuru konusu teşkil etmeyecek işlem ve kararlar"* başlıklı 40'ıncı maddesine göre: *"(1) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz."*

11. Mezkûr Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesine göre: *"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."*

12. Mezkûr Yönetmelik'in *"Gerekçeli kabul edilmezlik kararı"* başlıklı 67'nci maddesine göre: *"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup"*

bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48' inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

14. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

15. İşkenceye veya Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin (OPCAT) 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

16. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

17. Başvuranın ilk iddiası; eşinin, çocuklarının ve torunlarının bulunduğu Afyonkarahisar ilinin Bolvadin ilçesine nakil taleplerinin haksız şekilde reddedildiğine ilişkindir.

18. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun 2022/966 sayılı kararı ile nakil işlemi incelenirken ceza infaz kurumunun kapasitesi, güvenliği ve kurumda hangi suç türüne ait odaların bulunduğu, kişilerin can güvenliğine ilişkin olarak, talepte bulunanın hasım olarak bildirdiği bir kişinin talep ettiği kurumda bulunup bulunmadığı gibi hususlar göz önünde bulundurulduğundan her talebin uygun değerlendirilemediği, ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların nakil taleplerinin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne ulaştığı anda talep edilen kurumların kapasitelerinin o günkü veriler göz önüne alınarak değerlendirildiği, ceza infaz kurumlarının kapasitelerinin günden güne değiştiğinden Kurumumuz tarafından ceza infaz kurumlarındaki anlık kapasite değişikliklerinin ve her başvuranın nakil talebine ilişkin durumunun tespit edilmesinin mümkün olmadığı değerlendirilerek nakle ilişkin başvuruların kötü muamele yasağı kapsamında ele alınabilecek bir nitelikte olmadığı ve bu sebeple ulusal önleme mekanizması kapsamında incelenemeyeceği sonucuna varılmıştır.

19. Bu doğrultuda; başvuranın Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmeyen mezkûr iddiasının Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında

Yönetmelik 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

20. Başvuranın ikinci iddiası, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un ağırlaştırılmış müebbet hükümlülerine ilişkin 25'inci maddesinin telefonla görüşmeye ve ziyaretlere ilişkin hükümlerinin ayrımcılık teşkil ettiğine ilişkindir. Bununla birlikte, söz konusu iddianın yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin olduğu anlaşılmış olup Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 40'inci maddesi ile 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

21. Başvuranın bir diğer iddiası, açık ve kapalı görüşlere en fazla 6 kişinin gelmesine müsaade edildiğine ve yetişkin olmayan 3 torununun da 6 kişilik kotaya dahil edilmesinin haksızlık teşkil ettiğine ilişkindir.

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 8'inci maddesine göre: “(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. (2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, hükümlü ve tutukluların hukuka uygun olarak özel ve aile hayatının sınırlandırılması cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, cezaevi idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (AİHM, *Messina/İtalya*, B. No: 25498/94, 28/12/2000, para. 61; *Vlasov/Rusya*, B. No: 78146/01, 12/6/2008, para. 123; *Kučera/Slovakya*, B. No: 48666/99, 17/7/2007, para. 127). Bununla beraber bu yükümlülük yerine getirilirken cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz ve doğal sonuçlarının gözetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir denge sağlanmalıdır. Ancak cezaevinde bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Mehmet Koray Eryaşa*, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, para. 89).

24. AİHM, yaklaşık bir yıl boyunca ziyaretçi kabul etme hakkını kısıtlayan disiplin cezalarının verilmesine ilişkin önüne gelen bir başvuruyu AİHS'in 8'inci maddesi kapsamında incelemiştir (AİHM, *Gülmez/Türkiye*, B. No: 16330/02, 20/5/2008). AYM de başvuranın açık görüş hakkından yararlandırılmadığına ilişkin iddiasını aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelemiştir (AYM, *E.A.*, B. No: 2017/16500, 6/11/2021).

25. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

26. Yukarıda alıntı yapılan içtihatlar çerçevesinde, ceza infaz kurumunda mahpuslar tarafından gerçekleştirilen açık veya kapalı görüşlerin özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla; işkence ve kötü muamele yasağı ihlaline yönelik olmadığı tespit edilen mezkûr iddianın Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği anlaşıldığından Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinin birinci fıkrasının

(a) bendi ile 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĐUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye